

OTKA témapályázat zárójelentése

A kutatás főbb adatai:

- 1) A kutatás címe: *A térhasználat tervezéstudományának megalapozása többpólusú hatalmi szférában*
- 2) Tudományterülete: *IX. Osztály*
- 3) OTKA nyilvántartási száma: *535*
- 4) Témavezető: *Ruzsányi Tivadar főmérnök*
- 5) A kutatóhely megnevezése: *MŰ-HELY Kft*
- 6) Egyéb közreműködő szervezetek: -
- 7) A kutatás időtartama: 1991-1994
- 8) Az OTKA támogatás összege: 1.500 eFt

A kutatási eredmények ismertetése (beszámoló)

A kutatás munkaterve szerint a kutatási programmal elérni kíván eredmény Budapest városfejlesztési- és rendezési munkáihoz kapcsolódóan egy olyan elméleti alap kidolgozása volt, amely hatékonyan szolgálja a térhasználati konfliktusok kezelését és megoldását, a kutatási paradigma érvényesülését.

A kidolgozott modell a stratégiai tervezés keretébe illeszkedik és lényegét tekintve a brainstorming és az ún. NCM eljárás mellé illeszthető. (A mértékadó szakirodalom szerint három alapvető és szóba jöhető eljárás létezik. A brainstorming, a nominal group technique és a snow card technique, ahol a brainstorming az elképzelések kialakításának, az NCM az elképzelések kialakításának és rangsorolásának, a snow card technique az elképzelések kialakításának és kategóriákba sorolásának módszere.)

Figyelembe véve a módszertani ajánlásokat is, a modell modell kidolgozását az initiálta, hogy

- az önkormányzatoknál
- viszonylag nagyobb létszámú,

- mind a szakismeretek, mind a döntési kompetencia szempontjából heterogén összetételű

választott képviselőtestületek felelősek a települések jövőjét, fejlődési pályáját meghatározó településpolitikai és -fejlesztési döntések előkészítéséért, ezen testületek hagyja jóvá - a törvényes keretek által meghatározott körben - a településfejlesztési és -rendezési terveket.

A településsel, mint tárgyrendszerrel kapcsolatban most csupán azt említjük meg, hogy ezen tárgyrendszer - a maga teljességében - a "csoportosan tervezhető" legbonyolultabb rendszerek közé tartozik.

A kidolgozott eljárás a stratégiai tervezés módszertanának megfelelően kialakított fejlesztési stratégia (az eljárás outputja), illetve a szakmai-tematikai elemzések és előrejelzések közé, mint inputhoz illeszkedik, de támaszkodik a feltárható településpolitikai kiadványok anyagaira éppen úgy, mint a közvélemény-kutatásra (és adott esetben a szakmai véleménykutatásra), mégpedig az alábbi célkitűzéseknek és alapelveknek megfelelően:

- az eljárás során kidolgozott dokumentum képezze alapját a település fejlesztési stratégiájának,
- adjon struktúrált keretet az érintett választott testületek tagjai számára az érdekérvényesítéshez,
- biztosítsa a lehetőséget a szakmai vita és érvelés számára.

Az eljárás keretében (a már említett előzetes anyagokra támaszkodva) egy olyan dokumentum, az un. stratégiai komponensek javaslata készült el, amelyik részletes tartalmát illetően:

- illeszkedik a várható stratégiai elemek (akciók) számához,
- körvonalazza stratégiai komponensek/elemek címét,
- indokolja a stratégiai komponens kiemelésének okait, a stratégiai komponens jelentőségét,
- vázolja az adott komponens összefüggéseit a továbbiakkal,
- körvonalazza a stratégiai komponens megvalósításával összefüggő lényegesebb feltételeket.

A stratégiai komponensek javaslatát tanulmányozás céljából és megjegyzéseinek rögzítése érdekében (amit természetesen nem korlátoz a megadott terjedelem) minden résztvevő megkapja. (Az eljárás ennek megfelelően kombinálja a *brainstorming* és az *NCM* előnyeit.)

A vitán résztvevők 2-3 alkalommal és stratégiai megbeszélések keretében (melyek száma a komponensek és a résztvevők számától függ)

- pontosítják a komponensek megnevezését,
- a komponensek indoklását, részletezését és a megvalósítás feltételeit,
- a komponensek közötti kapcsolatokat,
- illetve célszerűen rendezik (esetleg hierarchikus módon is) a komponenseket.

Az eljárás az NCM-ban ajánlott rangsorolással végződik.

A stratégiai komponensek javaslatának dokumentációja (*a stratégiai alapvetések*) egy-egy stratégiai komponensre vonatkozóan az alábbi módon tartalmazza "előstrukturálva" - és vitára előkészítve - a helyzetelemzés eredményeit (mely szerkezet az NCM inputja):

PIKTOGRAM	A STRATÉGIAI KOMPONENS MEGNEVEZÉSE	MEGJEGYZÉS
A KOMPONENS RÉSZLETES ISMERTETÉSE		

A kutatás alapján kidolgozott modell alkalmazására Győrben került sor. Ennek eredményeként 1994 decemberében a város képviselőtestülete jóváhagyta Győr megyei jogú város városfejlesztési stratégiáját a város távlati rendezéséhez.

A tervezett folyamathoz képest a modell a "győri teszt" alkalmával annyiban finomodott, hogy

- elvégeztük az egyetértési együttható matematikai-statisztikai vizsgálatát is,
- illetve a képviselőtestület tagjai megalakítottak egy kontrollcsoportot.

Ez utóbbi csoport is rangsorolta a stratégiai komponenseket, melynek felhasználásával ismét elvégeztük az egyetértési együttható matematikai-statisztikai vizsgálatát. Ennek

alapján megállapíthattuk, hogy a kialakított stratégiai komponensek összetételét illetően igen nagy eséllyel számíthatunk a városfejlesztési stratégia teljes képviselőtestületi elfogadására.

Az így kialakított modell, amely

- A) egy *szakértői munkacsoport* által készített
- B) *stratégiai alapvetések* c. dokumentum elkészítésével kezdődik,
- C) ennek a brainstorming és az **NCM** előnyeit kihasználó eljárással folytatódik egy másik, választott testület körében,
- D) végül az egyetértés matematikai-statisztikai vizsgálatával védődik, egyfelől a "győri modell", illetve az **SMMS** eljárás nevet kapta.

A folyamat sikeréhez jelentős mértékben hozzájárult, hogy jelen OTKA kutatás keretében 1992-ben készített dokumentációt a győri testület tagjai megismerték, és ily módon előzetes képet kaptak az **SMMS** eljárás fontosabb részleteiről. Ez utóbbi dokumentum inspirálta a stratégiai csoport vezetőjét a kontrollcsoport felkérésére.

A kutatás keretében 1994-ben elkészült a "Gondolatok és javaslatok Budapest hosszútávú fejlesztési stratégiájának kidolgozásához" c. tanulmány, melynek kimunkálásakor már a "győri modell" tapasztalati eredményeire is támaszkodtunk.

A tanulmányt eljuttattuk az illetékes főpolgármester-helyetteshez, illetve a Főpolgármesteri Hivatal megbízásából a BME Urbanisztikai Intézet MTA Kutatócsoportja keretében működő, a "Második Millenium" c. témán dolgozó munkacsoporthoz.

A munkacsoport kutatási munkáját "*Városfejlesztési stratégia - Ajánlás - Második Millenium II.*" címmel jelentette meg 1994 októberében. (A kilenc tagú munkacsoport vezetője Vidor Ferenc volt, a kutatási összefoglalót Kolundzsia Gábor, Korompai Attila és Vidor Ferenc készítette.)

A kutatási összefoglaló a "Gondolatok és javaslatok Budapest hosszútávú fejlesztési stratégiájának kidolgozásához" c. OTKA kutatásunkra igen részletesen és öt alkalommal hivatkozik. Ezek közül csupán egy - talán a leglényegesebb - hivatkozás a következő:

"A stratégiában rejlő politikai érdekérvényesítési lehetőség javítja a stratégiakészítés esélyeit. A stratégia azonban csak akkor készíthető el, ha az érintettek között megegyezés mutatkozik az elérni kívánt célok tekintetében.

A stratégiai terv navigációs eszköz, amivel a szervezet kijelöli az utat jelenlegi helyétől a kívánatosíkg. A terv segíti a szervezetet a cél elérésében."

A munkacsoport magáévá tette azt az ajánlást, miszerint tanácsos Budapest Főpolgármesteri Hivatala számára,

- "a városfejlesztés és -rendezés, a *stratégia és szabályozás* elkészítéséhez szükséges *rendszerterv* kidolgozása, továbbá
- egy 15-20 fős *komplex szakértői munkabizottság* felállítása a *stratégiai alapvetések* kidolgozására."

Elfogadták végül azt a javaslatot is, hogy "a bizottság elnöke a Főpolgármesteri Hivatal részéről a témáért felelős *legmagasabb szintű vezető* legyen, míg a módszer alkalmazását a témában jártas *tudományos főszakértő felügyelje*."

(A "győri modellnél" a bizottság elnöke a képviselőtestület részéről a témáért felelős *legmagasabb szintű választott vezető* volt, míg a módszer alkalmazását a témában jártas *szakértő, a városigazgató opponálta*.)

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy jelen OTKA kutatás keretében kidolgozott *SMMS módszert*, illetve a "győri modellt" a BME Urbanisztikai Intézet MTA Kutatócsoportjának munkacsoportja tesztelte és ajánlotta felhasználásra ott, abban a városban és abban a témakörben, amit a kutatás munkaterve meghatározott (a kutatási programmal elérni kíván eredmény Budapest városfejlesztési- és rendezési munkáihoz kapcsolódóan egy olyan elméleti alap kidolgozása volt, amely hatékonyan szolgálja a térhasználati konfliktusok kezelését és megoldását, a kutatási paradigma érvényesülését).

A kutatási téma további hasznosítási lehetőségei:

- budapesti,
- regionális és országos fejlesztési stratégiák kidolgozása.

A kutatás további lehetséges iránya: a fejlesztési stratégiák kompatibilitási kérdései.

Budapest, 1995. március hó

összeállította: Ruzsányi Tivadar

Mellékletek!